

Bilaga 2

Förslag till beslut om bildande av Årstaskogen - Årsta holmar naturreservat i Stockholms stad

April 2006

<i>Kommunens beslut</i>	3
<i>Syftet med naturreservatet</i>	3
Årstaskogen.....	3
Årsta holmar	3
<i>Reservatsföreskrifter</i>	4
Ikraftträdande	7
<i>Andra föreskrifter som gäller för området</i>	7
Allemansrätten och terrängkörningslagen.....	7
Lokala ordningsföreskrifter och trafikföreskrifter	8
Fornlämningar och kulturhistoriska byggnader	8
<i>Naturvårdsförvaltning och tillsyn</i>	8
<i>Beslutskarta</i>	9
<i>Skälen för beslutet</i>	11
Förenlighet med Stockholms översiktsplan	11
Förenlighet med detaljplaner.....	12
Andra sakförhållanden	12
Ärendets beredning	12
Avgränsning av naturreservatet.....	13
Områdets värden	14
<i>Uppgifter om Naturreservatet</i>	17

Kommunens beslut

Med stöd av 7 kap. 4§ miljöbalken beslutar kommunfullmäktige i Stockholms stad den x/x 200X om att inrätta Årstaskogen med Årsta holmar som naturreservat enligt beslutscharta med nedanstående syfte och föreskrifter. Naturreservatets namn ska vara *Årstaskogen-Årsta holmar naturreservat*.

Syftet med naturreservatet

Årstaskogen

Årstaskogen skyddas som naturreservat för att säkra och utveckla ett för friluftslivet och den biologiska mångfalden viktigt naturområde. Syftet är att bevara och stärka den skogskänsla och vattenkontakt som finns där, nästan mitt i staden. Stora grönområden som dessa är viktiga att skydda och förbättra som rekreations- och friluftsområden, inte minst för folkhälsan. Tillgängligheten gör Årstaskogen unik då många människor kan nå skogen och få tillgång till både skog, stränder och vattenkontakt, nära stora bostadsområden. Skyddet behövs också för områdets funktion som spridningsväg för växter och djur.

Avsikten är att bevara och stärka de kvaliteter som bidrar till de höga upplevelsevärdena och natur- och kulturvärdena. Det är landskapsbilden med förkastningsbranten vid Mälaren, den branta norrvända skogen med barr och ädellövträd, luckor av öppna kulturmarker, den långa naturstranden med promenadstråk och utsiktsplatser och den kulturhistoriska prägel området fått av gårdar, trädgårdar och fornlämningar.

Syftet är därmed att:

- Säkra och utveckla ett stort grönområde med höga kvaliteter för rekreation och friluftsliv.
- Skydda ett landskap som är viktigt för stadens blå-gröna struktur och som innehåller värdefulla naturtyper som stränder, ädellövträd och grova gamla tallar och kulturhistoriska spår.

Hur syftet ska tryggas

Syftet med reservatet ska tryggas genom att:

- skötseln anpassas för att berika och passa en skog för friluftsliv och rekreation. Skötseln syftar till att bevara och höja natur- och kulturvärdena.
- mötesplatser (utsiktsplatser/utflyktsplatser) utvecklas och stigar och promenadstråk i området hålls framkomliga. I området ska verksamheter bedrivas ungefär som idag, t.ex. med odlingar i koloniområden, lek, sport, promenader, jogging, utflykter och båtliv.
- stränderna bevaras i huvudsak som naturstränder.

Årsta holmar

Syftet med ett naturreservat på Årsta holmar är att skydda och utveckla holmarnas speciella karaktär, både med sitt centrala läge och det rika natur- och kulturlandskapet. Deras geografiskt läge vid gränsen mellan Saltsjön och Mälaren, gör att holmarna är en viktig förbindelselänk mellan grönstråk inne i stenstaden och de stora grönområdena i och utanför staden, som behöver bevaras.

Årsta holmar är en viktig tillgång då det är en ö som uppvisar en natur- och kulturtyp som hör till Mälarens innerskärgårdar, vilken inte längre finns kvar på andra platser så centralt i Stockholm. Årsta holmars gård bidrar till områdets karaktär och kulturhistoriska värde. Det gör holmarna pedagogiskt viktiga och intressanta, både vetenskapligt och för friluftslivet. Det ska därför ges möjlighet för det rörliga friluftslivet att ta del av holmarna på ett varsamt sätt. Om Årstaskogen är vardagsnaturen, så är Årsta holmar utflyktsmålet som är lite mer speciellt där man kan upptäcka kvaliteter som fågelliv, rika våtmarker, spår av hävd och odling och utsikten över Årstaviken.

Syftet är därmed att:

- bevara en unik skärgårdsö med ett rikt natur- och kulturlandskap, centralt i Stockholm.
- bevara värdefulla biologiska värden som gungfly, stränder, våtmarker och kulturlandskap samt det rika djurliv som öarna hyser.
- stimulera till varsamma besök på öarna som gör att deras värden kan bevaras och stärkas. Årsta holmar ska vara ett spännande utflyktsmål som lockar till upptäckarglädje och friluftsliv.

Hur syftet ska tryggas

Syftet med reservatet ska tryggas genom att:

- framhäva kulturlandskapet med hjälp av skötsel. Öppna och halv-öppna marker hävdas. Rester av trädgårdsverksamheten lyfts fram. Hävden gynnar även naturvärden kopplade till kulturlandskap. Naturstranden bevaras och våtmarker bevaras och restaureras.
- gångstigar ska kännas naturliga och inte så tillrättalagda. Området vid bron utnyttjas som samlingspunkt och för information.
- det ska finnas ett begränsat antal platser för att lägga till med fritidsbåtar. Det ska finnas möjligheter för till exempel daghem, skolor, föreningar eller annan allmänhet att angöra bryggorna och ta del av området.

Reservatsföreskrifter

För att tillgodose syftet med naturreservatet beslutar kommunfullmäktige med stöd av 7 kap. 5,6 och 30 § miljöbalken att nedan angivna föreskrifter ska gälla i naturreservatet.

Föreskrifterna utgör ej hinder för att utföra alla åtgärder, inkl. dräneringsarbeten, vegetationsbekämpning, vegetationsröjning, byggnadsställningar, etc. som är nödvändiga i samband med underhåll och vidmakthållande av ledningar, reningsanläggningar, farleden och broarna i samt i anslutning till reservatet. Ledningsarbeten och underhåll ska göras efter samråd med markkontoret för att ge kännedom om och tillse naturreservatets värden och skötselplan.

Föreskrifterna ska inte utgöra hinder för åtgärder som krävs för den normala skötseln av områdets byggnader och anläggningar samt för åtgärder som framgår av till naturreservatsbeslutet hörande skötselplan, såsom

underhåll av vägar, motionsspår, stigar, skyltar, diken, naturvårdsåtgärder eller normal skötsel av tomtplats och gårdsplats.

Föreskrifterna gäller inte för de arbetsföretag som krävs för det pågående reparationsarbetet med gamla Årstabron och färdigställandet av den nya bron, liksom åtgärder i samband med återställande och restaurering av mark på Alholmen efter avslutat brobygge. Undantag från föreskrifterna görs för förbättringsåtgärder av Årstatunnlarna enligt Stockholms vattenprogram, samt för omläggning av ledningar vid nybyggnation vid fastigheten Skälderviken 2.

A. Föreskrifter med stöd av 7 kap. 5 § miljöbalken angående inskränkningar i markägares och annan sakägares rätt att förfoga över fastighet inom naturreservatet.

Utöver föreskrifter och förbud i lagar och förordningar är det förbjudet att:

A1. anordna upplag annat än tillfälligt i samband med skötsel av området och dess anläggningar,

A2. plantera ut för trakten främmande växt- eller djurarter i mark och vatten. Föreskriften gäller inte för främmande växtarter inom koloniområden och odlingslotter samt vid utplantering av signalkräfta,

A3. avverka träd eller ta bort dött träd, med undantag för träd som fallit eller riskerar att falla över gångväg eller kolonistugor. Stammar och större grenar ska flyttas undan,

A4. använda kemiska bekämpningsmedel och tillföra konstgödsling. Bekämpning av jättelokan får ske med hjälp av riktad användning av kemiska bekämpningsmedel, om inte andra mindre miljöskadliga metoder finns. Det minst miljöskadliga, praktiskt fungerande metoden ska tillämpas. Åtgärden ska meddelas miljö- och hälsoskyddsnämnden. Ytbesprutning med kemiska bekämpningsmedel får inte ske,

A5. anlägga campingplats eller uppställningsplats för husvagnar,

A6. anlägga motorbana eller skjutbana,

A7. uppföra helt ny byggnad eller anläggning annat än byggnad eller anläggning som kan prövas enligt reservatsföreskrift A11.

A8. anlägga väg, parkering, belagd gång- och cykelväg eller asfaltera befintlig grusväg,

Utan tillstånd från stadsbyggnadsnämnden är det förbjudet att:

A10. förändra områdets topografi, ytförhållanden eller avrinningsförhållanden, till exempel genom att gräva, spränga, borra, dika, schakta, muddra eller fylla ut. Undantag är åtgärder som syftar till att återskapa vattendrag i syfte att skapa en naturlig hydrologi och utveckla områdets

biologiska mångfald. Exempel är att öka vattenflödet i Årstabäcken eller borttagande av kulverteringar.

A11. uppföra ny mindre byggnad eller anläggning som är kopplad till syftet med reservatet. Till exempel café, informationscentra/samlingspunkter och badplats. Undantag gäller för anläggning av motionsredskap norr om strandpromenaden, enkla utsiktsplatser längs strandpromenaden, rastplatser/utflyktsplatser, entréer till området, en äventyrslek och omlokalisering av BMX-bana, enligt karta i skötselplanen.

A12. nyanlägga eller utöka befintliga bryggor och hamnar, eller på annat sätt hårdgöra stränder. Undantag gäller för en mindre tilläggsplats på Alholmen. Föreskrifterna utgör inte hinder för att ur säkerhetssynpunkt bygga om befintliga hamnanläggningar,

A13. anlägga ny ledning i mark, vatten och luft, samt uppföra mast eller antenn.

B. Föreskrifter med stöd av miljöbalken 7 kap. 6 § angående markägares och annan sakägares skyldighet att tåla visst intrång inom naturreservatet.

För att trygga syftet med naturreservatet förpliktigas markägare och innehavare av särskild rätt till marken att tåla:

B1. utmärkning av naturreservatets gränser samt uppsättning av informationsskyltar,

B2. genomförande av undersökningar av djur och växter samt mark- och vattenförhållanden.

C. Föreskrifter med stöd av miljöbalken 7 kap. 30 § om vad allmänheten har att iaktta inom naturreservatet.

Utöver föreskrifter och förbud i lagar och andra författningar är det för allmänheten förbjudet att:

C1. fälla eller på annat sätt skada levande eller döda träd och buskar samt att skada vegetation i övrigt genom att till exempel gräva upp ris, örter, gräs, mossor, lavar eller svampar. Att plocka blommor, grenar och kvistar från marken, bär eller svamp är tillåtet med allemansrättens begränsningar,

C2. störa eller skada djurlivet, till exempel genom att klättra i boträd, fånga eller döda däggdjur, fåglar, kräldjur eller groddjur,

C3. förstöra eller skada berg, jord eller sten genom att gräva, hacka, borra, spränga, rista, måla eller liknande,

C4. medföra hund som inte är kopplad. Föreskriften gäller ej inom markerat hundrastområde,

C5. sätta upp skylt, affisch eller dylikt. Dock får snitslar, orienterings-skärmar och tipsfrågor uppsättas för tillfälligt bruk om de avlägsnas efter avslutat arrangemang,

C6. göra upp eld annat än på anvisad eldningsplats/grillplats. Föreskriften gäller ej organiserad scoutverksamhet.

C7. framföra vattenskoter eller vattenskidor.

Ikraftträdande

Reservatsföreskrifterna träder i kraft tre veckor efter den dag då beslutet kungörs i länets författningssamling samt i ortstidning.

Andra föreskrifter som gäller för området

Allemansrätten innebär i korthet att var och en får utnyttja annans mark och vatten för att komma ut och vistas i naturen. Allemansrätten ger rättigheter under ansvar. Huvudregel är inte störa – inte förstöra. Med föreskrifterna inskränks allemansrätten på vissa punkter för att säkerställa reservatets värden. Vissa delar är redan inskränkta av annan lagstiftning som terrängkörningslagen och lokala ordningsföreskrifter och trafikföreskrifter som gäller för Stockholm.

Allemansrätten och terrängkörningslagen

Allemansrätten och terrängkörningslagen innebär i korthet följande.

- Att det inte är tillåtet att skräpa ned.
- Blommor, bär och svamp, nedfallna grenar, torrt ris, får plockas. Fridlysta blommor får inte plockas.
- Jakt och fiske ingår inte i allemansrätten. Det är tillåtet att fiska med spö och vissa handredskap i Mälaren. TDA-fiske (trolling, dragrodd och angelfiske) och kräftfiske är tillåtet med fiskekort. Djurens ungar och bon måste lämnas ifred. Det är inte tillåtet att ta fågelägg. Det räknas som jakt. Alla vilda däggdjur och fåglar är fredade. Djurarter som hotas av utrotning är fridlysta till exempel alla grodor och ormar.
- Det finns ingen motoriserad allemansrätt. Enligt terrängkörningslagen är det förbjudet att köra bil, MC, moped och andra motordrivna fordon på barmark i terrängen. Det är inte heller tillåtet att köra med motordrivna fordon på enskilda vägar som är avstängda för motortrafik. All naturmark utanför väg - t.ex. park, åker, äng, skog och stränder - räknas som terräng. Också stigar, vandringsleder och motionsspår är terräng i lagens mening. Det är inte tillåtet att köra där, även om förbudsskyltar saknas. Generellt undantag från förbudet gäller för jordbruk, skogsbruk, statlig eller kommunal tjänsteman, vid skötsel- och anläggningsarbete inom park-, idrotts-, eller friluftsområden och inom tomt, räddningstjänst, läkare, brandkår. Detta gäller om åtgärden ej kan utföras på annat lämpligt sätt. Länsstyrelsen kan efter ansökan medge enskilda undantag om särskilda skäl föreligger. (Se även vidare vad som gäller för fordon nedan).

- Det är tillåtet att ta sig fram till fots, cykla, åka skidor och tillfälligt vistas i naturen. Visa hänsyn och vara försiktig. För fordon (dit cykel räknas), se vidare i trafikförordning för Stockholm.
- Att bada, förtöja båt tillfälligt och gå iland är tillåtet överallt utom vid tomt. Att bada är inte heller tillåtet inom Stockholms hamnområde, vilket Årstaviken tillhör, enligt de lokala ordningsföreskrifterna.

Lokala ordningsföreskrifter och trafikföreskrifter

De lokala ordningsföreskrifter som gäller för Stockholms stad gäller även i Årstaskogen och Årsta holmar. Det innebär till exempel att man inte får campa på allmän, offentlig plats, vilket Årstaskogen och Årsta holmar är.

Framförande, stannande och parkerande av fordon är reglerat av trafikföreskrifter i Stockholm. Som fordon betraktas till exempel bilar, mopeder och cyklar.

I terräng är all fordonstrafik förbjuden enligt de lokala trafikföreskrifterna. Fordon i samband med varutransporter till kiosk eller dylikt eller fordon i väghållningsarbete eller liknande – får om det erfordras – framföras på parkväg. Fordon får inte stannas eller parkeras på parkväg eller i terräng. Det är tillåtet att cykla och åka moped på gång- och cykelvägar med påbudsskyltar för cykel.

Fornlämningar och kulturhistoriska byggnader

Fasta fornlämningar är skydda enligt lag om kulturminnen m.m. Det innebär bland annat att det är förbjudet att utan tillstånd rubba, ta bort, gräva ut, täcka över eller genom bebyggelse, plantering eller på annat sätt ändra eller skada en fornlämning.

Byggnader (kan även vara park, trädgård eller annan anläggning av kulturhistoriskt värde) kan vara reglerade i detaljplanens bestämmelser för vad de får användas till och i vilka avseenden de inte får ändras. Det gäller till exempel för koloniområdena, Årsta holmars gård och Årsta gård (Årsta gård ligger utanför reservatet).

Naturvårdsförvaltning och tillsyn

I enlighet med 3 § förordningen om områdesskydd fastställer kommunfullmäktige i Stockholms stad tillhörande övergripande skötselplan med huvudsakliga mål, riktlinjer och åtgärder för naturreservatets skötsel och förvaltning för reservatet. Inom ramen för dessa kan kommunen fortlöpande meddela direktiv för förvaltningen.

Stockholm stad är förvaltare för naturreservat i enlighet med 2§ förordningen om områdesskydd enligt miljöbalken. Markkontoret står för obligatoriska investeringar så som utmärkning och skyltning av reservatet. Stadsdelsförvaltningarna ansvarar för övriga investeringar samt för park- och naturmarksskötseln i området.

Stadsbyggnadsnämnden behandlar dispens- och tillståndsansökningar från föreskrifterna. Miljö- och hälsoskyddsnämnden ska vara tillsynsmyndighet för naturreservatet.

Beslutskarta

(Beslutskartans baksida)

Skälen för beslutet

Årstaviken med Årstaskogen och Årsta holmar utgör genom sitt geografiska läge, alldeles vid gränsen mellan Saltsjön och Mälaren, en viktig del i grönstrukturen i Stockholm. Årstaskogen och Årsta holmar utgör en typisk del av Mälارlandskapet med branta förkastningsbranter. Det unika är att naturområden som dessa finns kvar så centralt i staden.

Behovet av en tätortsnära natur för rekreation och friluftsliv är stort i Stockholm. Särskilt viktigt blir det att trygga naturområden för friluftsliv, rekreation och för en bevarad biologisk mångfald, då stadens befolkning växer. Stockholm beräknas växa med 150.000 personer fram till år 2030. När Stockholm växer behövs tillgång till rekreationsområden och mötesplatser som Årstaskogen och Årsta holmar för att långsiktigt tillgodose behoven. Samspelet mellan bebyggelseutveckling och bevarande av naturområden är ett resultat av aktiv planering för att skapa goda livsmiljöer där de gröna kvaliteterna ska öka genom utveckling av grönstrukturen.

Boende i Årsta, Årstadal och Södermalm behöver friområden för rekreation och friluftsliv, skolor och daghem behöver områden för pedagogisk verksamhet. Årstaskogen utnyttjas flitigt för promenader, jogging, cykling med mera. Skogen ligger i anslutning till ett större sammanhängande naturområde, Nacka friluftsområde, vilket är betydelsefullt både för friluftslivet och ur spridningssynpunkt för växter och djur.

Årstaskogens naturvärden består främst av sin trädammansättning, sin storlek och sitt geografiska läge. Stranden är i långa sträckor naturlig. Den klassas också som ekologiskt särskilt känslig enligt hushållningsbestämmelserna i 3 kap. 3§ miljöbalken.

Stränderna runt Årsta holmar är i stort sett orörda med rik strandvegetation och är viktiga rast- och häckningslokaler för många fågelarter. Stränderna är klassade som ekologiskt särskilt känsliga och strandskydd gäller. Öarna är starkt kulturpräglade av hävd och odling, vilket bidrar till höga kultur- och naturvärden som är viktiga att bevara genom fortsatt hävd.

Förenlighet med Stockholms översiktsplan

Miljöbalkens hushållningsbestämmelser i tredje och fjärde kapitlet ska tillämpas vid beslut om naturreservat. Hushållningsbestämmelserna kommer till uttryck i Stockholms översiktsplan från 1999 (ÖP99), där det anges att större natur- och friluftsområdena bevaras och skydd enligt miljöbalken ska utredas. Områdenas naturkvaliteter tas tillvara samtidigt som användningen för friluftslivet utvecklas. Sambanden med grannkommunernas grönområden stärks. I ÖP99 är Årstaskogen och Årsta holmar angivna som natur och park som ska bevaras. I översiktsplanen finns särskilda kulturhistoriskt värdefulla miljöer utpekade såsom äldre bebyggelsemiljöer, kulturlandskap och koloniträdgårdsområden. Årsta holmar, Årsta gård och koloniträdgårdarna Danelund och Stugan ingår i dessa miljöer.

Förenlighet med detaljplaner

- Pl 2353, naturmarken i Årstaskogen mellan Årsta bebyggelse och vattnet planlades som parkmark i stadsplaner från 1940 och 1950-talet. I parkmarken ingår koloniträdgårdarna där Dianelund har planbestämmelsen K, d v s området får endast användas som reservat för befintliga, kulturhistoriskt värdefulla byggnader. Inom området finns Årsta IP som betecknats med Y, d v s området får endast användas för idrottsändamål. Naturreservatet strider inte mot dessa planbestämmelser.
- Dp 88119 Alt Bro, anger Årsta holmar (Bergholmen och Alholmen) som natur och vatten- och våtmarksområden. Området mellan Östra och västra Årstabron anges som kulturresevat. I vattenområdet under broarna anges att ledverk får anläggas i vattenområdet. På Årsta holmar finns privat tomtmark (del av Årsta 2:1) och servitut för brygga samt servitut för broarna. Reservatet strider inte mot dessa planbestämmelser.
- P 1999-05587 strandskydd runt Årsta holmar.

Andra sakförhållanden

Andra sakförhållanden som har betydelse för avgörandet att bilda naturreservatet är:

- Det nationella miljömålet om God bebyggd miljö - Städer, tätorter och annan bebyggd miljö ska utgöra en god och hälsosam livsmiljö samt medverka till en lokalt och globalt god miljö. Natur- och kulturvärden ska tas tillvara och utvecklas.
- I Stockholms miljöprogram är ett av målen ekologisk planering och skötsel. Staden ska erbjuda stockholmarna en attraktiv och hälsosam utomhusmiljö. Mark och vatten ska planeras och skötas på ett ekologiskt hållbart sätt. Grön- och blåytor ska bevaras som viktiga rekreatiomsområden och ge förutsättningar för en rik biologisk mångfald. Allmänheten ska informeras om och uppmuntras till att besöka och vistas i parker och naturområden.
- Kommunfullmäktige har fattat beslut om mål och riktlinjer för biologisk mångfald. ArtArken bör användas som obligatoriskt underlag vid stadens fysiska planering så att frågor om biologisk mångfald kommer in tidigt i planeringsprocessen.

Ärendets beredning

Årstaskogen planlades som park på 1940-talet. I Översiktsplan 90 anges delar av Årstaskogen som utredningsområde för bostadsbyggande. I översiktsplan för Södra trafikbandet, ändring och fördjupning av Översiktsplan 90 (antagen av KF 1994) angavs Kvarnberget och slutningen ner mot Årstaviken som naturmark.

1975 inrättades strandskydd runt Årsta holmar.

1994 bifölls motion 1994:60 i kommunfullmäktige där kommunstyrelsen gav stadsbyggnadsnämnden i uppdrag att i Översiktsplan 96 föreslå bevarande av Årstaskogen och gatu- och fastighetsnämnden uppdraget att

förbereda förslag till skydd enligt (dåvarande) naturvårdslagen. I ÖP99 anges Årstaskogen som grönområde som avses bevaras.

Årsta holmar har varit i stadens ägo sedan 1886. Fram till 1956 har de arrenderats ut för trädgårdsbruk som i en eller annan form har bedrivits framförallt på Alholmen. I stadens översiktsplan från 1990 upptas de som både naturområde och parkområde. I en motion, 1991:93, framhålls deras opåverkade karaktär, den intressanta floran och faunan samt förekomsten av stadens enda gungfly. Motionärerna föreslår inrättandet av ett naturreservat alternativt ett naturvårdsområde enligt då gällande naturvårdslag. Kommunstyrelsens utlåtande, 1993:117, finner att området inte uppfyller kraven på naturreservat samt att slutligt val av skyddsföreskrifter bör anstå till dess att beslut om järnvägsförbindelse föreligger. Motion 1994:60 om bevarandet av Årstaskogen gav anledning till ett utlåtande, 1995:37, från kommunfullmäktige 1995, om att skyddet av Årsta holmar bör samordnas med skyddet av Årstaskogen.

I Årstastråket - program för ny bostadsbebyggelse (juni 2003) anges reservatsbildning av Årstaskogen som en förutsättning för att säkerställa parktillgången i området för nuvarande och kommande Årstabor. Ställningstaganden efter programsamrådet kommer redovisas för stadsbyggnadsnämnden under våren 2005.

I arbetet med Sickla-Skarpnäcks/Nacka gårds naturreservat i Stockholms stad, har diskussioner förts om att även ta med Hammarbyskogen fram till Gullmarsplan i reservatet. Stadsbyggnadskontoret ansåg då att ett eventuellt skydd enligt miljöbalken för Hammarbyskogen istället skulle utredas i samband med utredningen av skydd för Årstaskogen.

Avgränsning av naturreservatet

Avgränsningen av naturreservatet (se beslutscharta) har gjorts med utgångspunkt i områdets befintliga och potentiella värden avseende rekreation, natur och kultur, samt dess betydelse som en del i grönstrukturen i Stockholm. Avgränsningen runt Årsta holmar följer strandskyddet. Farleden genom Årstaviken ligger utanför reservatet, för att inte hindra eventuella åtgärder som kan behövas där i framtiden. Gränsen ansluter i väster till Årstabroarna. Reservatets södra gräns löper utmed bebyggelsen i Årsta. I öster går gränsen vid broområdet vid Skanskvarn/Gullmarsplan.

Avvägning mot andra intressen har gjorts vid avgränsningen. Det gäller främst planförhållanden i samband med kompletterande bebyggelse i Årsta och ny bebyggelse vid Årstadal. Avvägningar har även gjorts i området mellan Årstaskogen och Nackareservatet (Hammarbyskogen). Kontakten med Hammarbyskogen, Nackareservatet och Tyrestakilen är en förbindelselänk för både biologiska värden och rekreation som behöver stärkas. Likaså är den gröna förbindelsen västerut mot Årstadal viktig att värna för rekreation och biologiska värden.

Förslaget till avgränsning skapar tillsammans med föreskrifterna och skötselplanen, förutsättningar för att syftet med reservatet ska kunna uppnås. Naturreservatet samspelar med bebyggelsen och ses som en förutsättning för att tillgodose en god miljö för invånarna i närområdet och för att långsiktigt bevara den biologiska mångfalden. I tätortsnära naturreser-

vat som Årstaskogen – Årsta holmar, kommer bostadsbebyggelse och andra verksamheter i stadsmiljön tätt inpå reservatet. Buller, indirekt påverkan från industrier, bostadsområden och pågående byggen i närområdet måste ses som självklart och rimligt när naturreservatet ligger så centralt i staden.

Områdets värden

Årstaskogen och Årsta holmar – en del i sprickdalsdalskapet

Årstaskogen och Årstaholmar ligger i en förkastningsbrant i Mälardalens sprickdalslandskap. Årstaskogen sluttar mot norr ner till Årstaviken där Årsta holmar ligger mellan Södermalm och Årsta. Årstaskogen och Årsta holmar utgör en viktig del i grönstrukturen i Stockholm. De är en karaktäristisk del i landskapsbilden i Stockholm, där gröna kvaliteter och vattenrum starkt bidrar till Stockholms karaktär.

Årstaviken

Årstaviken, med Årsta holmar och Årstaskogen, är en vik av Mälaren. Den saknade tidigare förbindelse med Saltsjön, och var fram till början av 1900-talet Stockholms viktigaste vattentäkt. På 1920-talet öppnades Hammarbyslussen, vilket har medfört inflöde av saltvatten. Årstaviken är ett ganska instängt vattenområde, med begränsad vattenomsättning och är därför känsligare för föroreningar än de öppna delarna av Mälaren. Vattenkvaliteten är relativt dålig i Årstaviken, främst p g a utsläpp. Därför är vattnet i dag inte lämpligt för bad.

Biotoper

Årstaskogen består främst av hållmarkstallskog. Skogen har lång kontinuitet och flera träd är mycket gamla och grova. I den branta sluttningen väster om Skanskvarn växer en flerskiktad ädellövskog bestående av alm, lind, lönn, ek och ask. Även längs ravinen vid Årsta gård växer ädellöv. Den gamla tallskogen och ädellövskogen har ett högt naturvärde med gamla träd och varierad artsammansättning.

Stränderna är ekologiskt särskilt känsliga (ESKO-stränder) och har höga biologiska kvaliteter ned naturlig vegetation, främst fuktlövskog.

Skogen på Årsta holmar innehåller en avsevärd bredd av olika biotoper. Den rika variationen av biotoper medför att det finns en artrik flora av kärlväxter, mossor, träd, och ett rikt djurliv. Här växer de flesta arter som är typiska i sjösystemets strandskogar (fuktlövskog). Fuktlövskogen har naturskogskaraktär med lång obruten succession och död ved i de olikåldriga bestående.

På de torrare och något högre partierna växer ädellövskog med lind, ask, alm, lönn och ek. På Alholmen bedrevs tidigare ett trädgårdsbruk som gett en speciell flora i området. Hållmarkstallskogen på de höglänta partierna (sydöstra delen av Bergholmen) är karaktäristisk för skärgården. Träden är ofta lågvuxna, grovgreniga och vidkroniga. Ängsvegetationen vid Lillholmen har historiskt varit både betesmark och slåtteräng.

Utmed Bergholmens norra och östra strand samt runt Lillholmen växer ett bälte av vass och jättegröe. I den igenväxande viken mot Alholmen har ett gungfly bildats som gradvis övergår i sumpskog. Det är det enda gungfly som finns i staden. Våtmarkerna är viktiga som uppehålls- och föryngringslokaler för groddjur. Även många fåglar nyttjar våtmarkerna för häckning, födosök och som rastlokaler.

Stränderna är klassade som ekologiskt särskilt känsliga. De är till stor del naturstränder, vilket är ovanligt så nära stan.

Djurliv

Fågellivet är rikt i omgivningarna kring Årstaviken, med bland annat kungsfågel, svartmes, tofsmes, nötväcka, steglits och nötskrika. I förhållande till ytan är Årsta holmar sannolikt stadens fågelrikaste område med t ex strandskata, skogsduva, näktergal och sparvhök. Många vattenbundna arter häckar på holmarna: knölsvan, gräsand, vigg, storskrake, sothöna, strandskata, silltrut, gråtrut, sävsångare, rörsångare och sävsparv. Silltrut är klassad som starkt hotad enligt rödlista 2000. Karaktäristiska arter för torr barrskog, finns i Årstaskogen. Exempel är större hackspett, sparvhök, duvhök och nötväcka.

De däggdjur som förekommer är bland annat rådjur, skogshare, fälthare, ekorre och grävling. Större däggdjur som klövvilt (älg och rådjur) uppehåller sig på holmarna. Mårddjur, mink, bäver och flera arter av fladdermöss är andra däggdjur som finns på holmarna. Bävern är särskilt intressant så nära staden.

Våtmarkerna gör att det finns livskraftiga populationer av groddjur på holmarna av både padda, vanlig groda och åkergroda. Mindre vattensalamander har även observerats. Fiskbestånden i Årstaviken har en för Mälaren normal fiskfauna. Den består av gädda som leker i vassarna runt holmarna, abborre, mört och braxen.

Många av de vedlevande insekter som finns i området är knutna till de äldre och döda lövträden. Hit hör många olika arter av skalbaggar och steklar.

Friluftsliv och rekreation

Årstaskogen har en mycket viktig funktion som innerstadsnära skog för rekreation. Dess läge nära bostadsbebyggelsen och gångstråken från bebyggelsen in mot skogen är särskilt värdefullt. Skogen används flitigt för jogging och promenader. Barnfamiljer har picknick i skogen och daghem använder den för lek och pedagogisk verksamhet. Skolorna i området använder skogen för lek och undervisning.

Det finns totalt 11 båtklubbar i området runt Årstaviken, varav tre båtklubbar har bryggor och båtuppläggningsplatser inom reservatet. Fiske är populärt i Årstaviken. En bred sträcka av vattnet i Årstaviken utgörs av farled med en begränsning av hastigheten till 7 knop. Tre koloniområden finns i området. Stugan och Dianelund från 1917 tillhör Stockholms äldsta.

I Årsta, Johanneshov, Liljeholmen, Högalid och västra Katarina bor cirka 40 000 personer som har Årstaskogen som sitt närmsta naturområde. För

dessa invånare är Årstaskogen ett lättillgängligt skogsområde. Befolkningen väntas öka till 48.000 år 2013 som ett resultat av ökat bostadsbyggande.

	Antal invånare 2003, cirka (Källa USK)
Stadsdelsområde Årsta-Enskede	46 000
varav i Årsta	14 900
varav i Johanneshov	5 600
Stadsdelsområde Liljeholmen	30 450
varav Liljeholmen	3 500 (beräknas att fördubblas till år 2008 och överstiga 8 000 år 2013)
Stadsdelsområde Maria Gamla stan	64 000
varav södra Högalid	3 900
varav Västra Katarina	12 800

Figur 1. Antal invånare i Årstaskogens närområde.

Det är lätt att ta sig till området till fots, cykel eller med kollektiva färdmedel (bussar, tunnelbana och tvärbana). Stigar och gångvägar genomkorsar området och leder in i skogen från bebyggelsen. Strandpromenaden är ett särskilt populärt promenad- och motionsområde.

Det finns ingen fast landförbindelse till Årsta holmar. Området nås med båt. På holmarna finns smala, upptrampade stigar.

Undersökningar av användningen

Två undersökningar har genomförts om användningen av friytor. Utrednings- och statistikkontoret (USK) har undersökt användningen av friytor. Stadsbyggnadskontoret (SBK) har gjort undersökningar för att finna barns och ungdomars favoritplatser.

Undersökningarna visade att Årstaskogen var det mest omtyckta och det mest frekvent använda området. För barnen kan det vara att komma ifrån en alltför liten gård till förskolan eller den asfalterade skolgården och lära om djur och natur eller finna stora öppna ytor att leka på. Den vuxna befolkningen promenerar, joggar och träffar folk, men finner även avskildhet och ro eller upplever årstidsväxlingar. Drygt 40 procent av de vuxna besöker Årstaskogen och 25 procent Årstaliden en gång i veckan eller oftare.

Kulturhistoria

I Årstaskogen finns flera gravar från järnåldern. Större delen av Årstaskogen har på grund av sin bergiga och kuperade terräng inte varit odlad. Skogen nyttjades som utmark och betesmark. I närheten av Årsta gård samt uppe på lerslätten ovanför Sköntorp har marken varit nyttjad som åker och trädgårdsodling.

Ursprungligen var Årsta holmar tre, från varandra isolerade öar eller skär som låg i inloppet till Mälaren. Enligt gammal sägen ska Birger Jarl ha haft en gård belägen i Arus, vilket är den äldre benämningen på Årsta. Gården omfattade hela Södermalm och Brännkyrka och således också holmarna.

Under 1300-1400-talet tillhörde Årsta gård kyrkan. 1737 avstyckades gården och Årsta holmar till kanslirådet Reinhold Berch och övergick sedan till hans svåger Christian Robsahm. Över holmarna gick en mycket vältrafikerad vinterväg och även sommartid gick färjeleder förbi öarna som trots det dittills varit obebyggda. 1742 byggdes en gård på Alholmen där grönsaks- och fruktodlingar bedrivits.

Årsta gård har blivit känd genom "Årstafrun" Märta Helena Renstierna, vars dagböcker från 1793-1839 ger en god bild av livet på gården och i trakten. Lantbruk bedrevs på ägorna till i början av 1940-talet.

1886 köper Stockholms stad Årsta holmar som arrenderas ut med fortsatt trädgårdsmästeri fram till 1955. Från 1956-1977 bedrevs en mindre varvsverksamhet med uppläggningsplatser för småbåtar. Sedan 1989 har Årsta holmars båtklubb haft verksamhet här och på gården fram till 1998. Än idag står holmarna utan landförbindelser bortsett från broarna som passerar över öarna.

Uppgifter om Naturreservatet

Naturreservatets namn	Årstaskogen – Årsta holmar naturreservat
Kommun, registerområde	Stockholm
Län	Stockholm
Församling/socken	Brännkyrka
Topografiska karta	10I Stockholm SO
Ekonomisk karta	108 55
Fastigheter	Årsta 1:1,1, Enskede gård 1:1,1, Årsta 2:1
Fastighetsanknutna rättigheter	Servitut brygga inom Årsta 1:1 Servitut för broar
Area	92 ha, varav 63 ha land, 29 ha vatten
Markägare	Stockholms stad Taktil Utbildning AB (del av 2:1 Årsta holmar)
Förvaltare	Stockholms stad

Hur man överklagar

Sakägare kan överklaga beslutet hos länsstyrelsen i Stockholms län, inom tre veckor från den dag då beslutet kungjordes. Så här gör man om man vill överklaga:

- Tala om vilket beslut ni överklagar, t.ex. genom att skriva kommunfullmäktiges beslutsdatum och paragrafnummer.
- Tala om varför ni anser att beslutet ska ändras och vilken ändring ni vill ha. Skicka även med sådant som ni anser kan ha betydelse för ärendet.
- Underteckna skrivelsen och uppge namn, personnummer, postadress och telefonnummer. Om ni anlitar ombud kan istället ombudet underteckna skrivelsen.
- OBS! Skicka skrivelsen till *Stadsbyggnadskontoret*, strategiska avdelningen, Box 8314, 104 20 Stockholm. Stadsbyggnadskontoret skickar sen skrivelsen vidare till länsstyrelsen.